3. PRIPOVIJETKE ZA DJ

6.

WILHELM HAUFF

STENFOLSKA ŠPILJA

ŠKOTSKA PRIČA

KNJIŽARA Z. I V. VASIĆA, ZAGREB

PRIPOVIJETKE ZA DJECU

III.

WILHELM HAUFF

STENFOLSKA SPILJA

KNJIŽARA Z. i V. VASIĆA, ZAGREB

WILHELM HAUFF

STENFOLSKA SPILJA.

Priča za djecu

Na jednom od strmih otoka Škotske živjela su pred mnogo godina dva ribara u lijepoj slozi. Obojica bili su neoženjeni, a nijesu imali ni druge svojte, te su se izdržavali svojim zajedničkim radom, premda je taj bio vrlo raznoličan. U starosti su se dobrano zbližili, ali po liku i ćudi nijesu bili sličniji jedan drugome nego orao morskoj mački.

Gašpar Strumpf bio je nizak, debeo čovjek, široka, tusta lica kao pun mjesec, dobroćudnih očiju, koje su se činile kao da ne poznaju jada i brige. On nije bio samo debeo, nego i lijen i pospan, pa je zato morao obavljati kućne poslove, morao je kuhati i peći, plesti mreže za svoj ribolov i za prodaju i obrađivati veći dio njihova malenoga polja. Njegov je drug bio sasvim drugačiji: dugačak i mršav, smiona orlujskoga nosa i oštrih očiju bio je poznat kao najvredniji i najsretniji ribar, najsmioniji penjač za pticama i pahuljicama, kao najmarljiviji ratar na otocima, a k tomu još i kao najpohlepniji trgovac na trgu u Kirchwallu.* Ali budući da je njegova roba bila dobra i nikad nije varao, zato je svatko rado s njime trgovao, a Vilm Falke (tako su ga njegovi zemljaci zvali) i Gašpar Strumpf, s kojimi je on rado dijelio svoj teško stečeni dobitak, premda je inače bio vrlo lakom, nijesu se mogli samo dobro hraniti, nego su bili na najboljem putu, da skupe toliko, te bi mogli udobno živjeti.

Ali udoban život nije bio dosta za Falkeovu pohlepnu ćud; on je želio postati bogat, vrlo bogat, i budući da je doskora morao uvidjeti, da običnim marom ne će baš tako brzo postati bogat, pala mu

---

* Kirchwahl ili Kirkwall je glavni grad škotskih Orkney-otoka.

je naposljetku na um misao, da mora steći bogatstvo nekim osobitim, srećnim slučajem. Kad se ta misao već jednom u njegovu jakom duhu uvriježila, istisnula je iz njega sve druge, i on je počeo govoriti sa Gašparom Strumpfom o tom, kao o nekoj sasvim sigurnoj stvari. A taj kojemu je sve, što je Falke govorio bilo sveto pismo, pripovijedao je to svojim susjedima i doskora puknuo je glas, da se Vilm Falke ili zaista već nečastivom za zlato zapisao ili da je bar dobio od vladara podzemlja ponudu za to.

Spočetka ismijavao je Falke te glasine, ali malo po malo, činila mu se zgodnom misao, da bi mu neki duh jednom mogao otkriti kakovo blago i nije se više protivio, kad su ga njegovi zemljaci time dražili.

On se doduše još i dalje bavio svojim poslom, ali s manje mara, i gubio je često mnogo vremena, koje bi inače provodio na ribanju i u drugim korisnim poslovima, time, da bez uspjeha traži kakovu pustolovinu, kojom bi se najednom obogatio. A nesreća njegova još mu je i to dala, da je jednoga dana, kad je stajao na samotnoj obali i beznadno gledao na uzburkano more, kao da odande treba da dođe njegova velika sreća, jedan veliki val dovaljao pred njegove noge uz mnogo otkinute morske trave i kamenja jednu žutu kuglu — zlatnu kuglu.

Vilm stajao je kao očaran; ta njegove nade nijesu bile tek puste sanje, more mu je poklonilo zlato, lijepo čisto zlato, jamačno ostatke kakove teške zlatne šipke, koju su valovi na dnu mora tako otrcali, da je ostala tek tako velika, kao puščano zrno. I sad mu se najednom stvori u duši jasna slika, da je pred mnogo godina morao na ovoj obali nasukati jedan bogato natovaren brod, i da je on pozvan, da iz krila mora izvadi zakopano blago. To mu je odsad bila jedina težnja. Sakrivao je brižno svoj nalaz, pa i pred samim svojim prijateljem, da drugi ljudi ne uđu u trag njegovu otkriću, zanemario je sve drugo i provodio dane i noći na obali, a nije bacao u more mrežu, da hvata ribe, nego lopaticu, koju je upravo

zato izradio, da hvata zlato. Ali osim siromaštva nije nalazio ništa; on sam naime nije više ništa služio, a Gašparov pospani rad nije mogao da ih obojicu prehrani. Kod traženja većeg blaga nesamo da je propalo nađeno zlato, nego malo po malo sva imovina neženja. Ali Strumpf, koji je puštao prije, da Falke zaslužuje veći dio njihove hrane, podnosio je sada šutke i bez mrmljanja, da mu jalov posao njegova druga sada to odnosi. I upravo ta blaga ustrpljivost njegova prijatelja poticala ga je još više, da nastavi svoj neumorni lov za bogatstvom. A još ga je ustrajnijim činilo to, da mu je, kadgod bi legnuo na počinak i njegove oči sklopile na san, nešto šaputalo u uho neku riječ, koju mu se činilo doduše, da vrlo jasno razbire i koja mu se pričinjala uvijek istom, ali je nije nikad mogao upamtiti. On doduše nije znao, što ova stvar, kakogod čudna bila, ima posla s njegovim sadašnjim nastojanjem, ali na ćud, kakovu je imao Vilm Falke, moralo je sve djelovati, pa je i ovaj tajnoviti šapat pomogao, da se učvrsti njegova vjera, da mu je suđena velika sreća, koju se nadao naći samo u rpi zlata.

Jednoga dana zateče ga na obali, gdje je našao zlato, oluja, a njena jakost nagnala ga je, da potraži utočište u jednoj spilji. Ova spilja, koju su stanovnici zvali Stenfolskom spiljom, sastoji se od dugačka, podzemna hodnika, koji se dvjema otvorima otvara prema moru i ostavja slobodan prolaz valovima, koji se neprestano sa glasnom bukom provaljuju kroza nj. U ovu se spilju moglo ući samo na jednome mjestu i to kroz pukotinu na gornjoj strani, ali ovamo nije još nitko zašao, osim srčanih dječaka, jer se je sa samom opasnošću mjesta združila još priča o sablastima, koje se ovdje nalaze. S velikom mukom spusti se Vilim u nju i smjesti se otprilike dvanaest stopa ispod površine na jednom izbočenom kamenu, a ispod nadvite pećine, gdje uz šum valova ispod svojih nogu zapadne u svoje obične misli. Mislio je naime o brodu, koji se nasukao i kakav je to brod morao biti. Jer on usprkos svega svog na-

stojanja nije ni od najstarijih stanovnika mogao da dobije nikakovih vijesti o brodu, koji bi se na ovome mjestu bio nasukao. Sâm nije znao, kako je dugo ovdje sjedio. Ali kad se napokon trgnuo iz svojih sanjarija, otkrije, da je oluja prošla i upravo se htio uspeti, kad je razabrao glas iz dubine i kad je riječ Karmilhan sasvim jasno zazvečila u njegovu uhu. Prestrašeno se uspravi i pogleda dolje u prazan ponor. »Veliki Bože!« usklikne, »ta to je riječ, koja me progoni u mojim snima. Što bi, za božju volju, mogla da znači?« — »Karmilhan!« začuje se još jednom uzdah iz spilje, kad je on već jednom nogom ostavio pukotinu, i on potrči kao prestrašen jelen prema svojoj kolibici.

Međutim Vilm nije bio kukavica. Stvar se samo neočekivano dogodila, a osim toga bila je i njegova pohlepa za novcem previše jaka, a da bi ga bilo kakova opasnost mogla odvratiti od toga, da po opasnome putu i dalje putuje. Kad je jednom kasno u noći za mjesečine nasuprot Stenfolskoj spilji hvatao svojom lopaticom blago, najednom mu lopatica zapne o nešto. On stane svom silom vući, ali masa se nije dala maknuti. Međutim se uzdigne vjetar, tamni oblaci prekriju nebo, lađa mu se jako zaljulja i nastala je opasnost, da se ne prevrne. Ali Vilm se nije dao prevariti. On je vukao i vukao, dok je otpora nestalo i kad više nije osjećao težine, mislio je, da mu je uže puknulo. Upravo kad su se oblaci htjeli prevući preko mjeseca, pojavi se na površini, crna okrugla masa i začuje se riječ, koja ga je progonila, riječ Karmilhan. On htjede da tu masu brzo pograbi, ali isto tako brzo, kako je ispružio ruku, nestane je u noćnome mraku, a oluja, koja je upravo nastala prisili ga, da potraži zaklon ispod obližnje klisure. Ovdje od umora zaspi, da u snu, mučen neobuzdanom svojom maštom, ponovno pretrpi one brige, koje je morao da trpi preko dana radi svoje neobuzdane pohlepe za bogatstvom. Prve zrake sunca na istoku padale su na smirenu površinu mora, kad se Falke probudio. Upravo je opet htio

napolje, na običan svoj posao, kad li ugleda, kako izdaleka nešto dolazi prema njemu. Doskora prepozna čamac i u njem jednu ljudsku spodobu. Ali ga je veoma začudilo, što se lađa kretala bez jedra i bez vesla, okrenuta kljunom prema obali, a osoba, koja je u njoj sjedila, činilo se, da se ni najmanje ne brine za krmilo, ako ga je uopće i bilo. Lađa dolazila je sve bliže, dok se napokon ne ustavi pokraj Vilmova čamca. Osoba u njoj pokaže se sad u obliku malena, zgurena starčića, koji je obučen u žuto platno, sa crvenom, u zrak uzdignutom noćnom kapicom, zatvorenih očiju i nepomično kao mrtvac sjedio u njoj. Vilm ga je isprva uzalud zvao i gurao, i upravo je htio pričvrstiti za čamac uže i odvesti ga, kad čovječac otvori oči i počne se micati tako, da je i samoga smionog ribara stao hvatati strah.

»Gdje sam?« upita nakon duboka uzdaha holandeskim jezikom. Falke, koji je od holandeskih ribara na sleđeve bio naučio par riječi njihova jezika, reče mu ime otoka i upita ga, tko je i što ga je ovamo donijelo.

»Ja dolazim, da vidim, što je s »Karmilhanom.«

»S Karmilhanom? Za volju božju! Što je to?« usklikne pohlepni ribar.

»Ja ne dajem odgovora na pitanja, koja mi se na taj način* stavljaju,« odvrati čovječac vidljivim strahom.

»No,« poviče Falke, »što je Karmilhan?«

»Karmilhan nije sad ništa; ali jednom bijaše to lijep brod, natovaren sa više zlata, nego ga je ikad koji brod nosio.«

»Gdje je propao i kada?«

»Bilo je to pred stotinu godina; gdje, to ne znam točno. Ja dolazim, da potražim mjesto i da izvučem izgubljeno zlato. Ako mi hoćeš pomagati, dijelit ćemo nalaz.«

»Od srca rado. Samo mi reci, što treba da radim.«

* t. j. zazivanjem imena božjega.

»Ono, što ti treba da činiš, zahtijeva srčanosti. Ti se moraš upravo u ponoći uputiti u najdivlji i najsamotniji kraj otoka, praćen kravom, koju moraš tamo zaklati i dati se umotati u njenu svježu kožu. Tvoj te pratilac mora onda položiti na zemlju i ostaviti sama, i prije nego što izbije jedan sat, znati ćeš, gdje leži blago s Karmilhana.«

»Na taj način upropastio si je sin staroga Engrola dušu i tijelo!« usklikne Vilm s užasom. »Ti si zao duh,« nastavi on veslajući brzo dalje, »hajde u pakao! Ja ne želim s tobom imati nikakova posla.«

Čovječac zaškripi zubima, stane grditi i psovati za njim; ali ribar, koji je prihvatio obadva vesla, bio je začas tako daleko, da ga nije mogao čuti, a kad je okrenuo oko jedne pećine, nije ga više ni vidjeti mogao. Ali otkriće, da je zli duh htio iskoristiti njegovu pohlepu i da ga je zlatom htio namamiti u svoje mreže, nije izliječilo zabliještenoga ribara, naprotiv on je mislio, da će upotrijebiti vijesti žutog čovječuljka, a da se ne preda nečastivome. I pošto je nastavio da na pustoj obali i dalje traži zlato, zanemario je blagostanje, koje su mu bogati ribolovi u drugim krajevima mora pružali kao i sva ostala sredstva, na koja je nekoć trošio svoju marljivost i padao je iz dana u dan zajedno sà svojim drugom u sve veće siromaštvo, dok mu naposljetku nijesu nedostajala i najpotrebnija životna sredstva. Ali iako se ova propast treba da pripiše samo tvrdokornosti i krivoj pohlepi Vilmovoj i premda je sad prehrana spala na brigu samoga Gašpara Strumfa, ipak mu to ovaj nije nikad ni najmanje spočitnuo. Pače, on je pokazivao još uvijek prema njemu onu istu podložnost, isto pouzdanje u njegov bolji razum, kao u ono vrijeme, dok su mu još njegovi pothvati uvijek polazili za rukom. To je u velike povećavalo Falkeove muke, ali ga je i gonilo, da još više traga za zlatom, jer se nadao, da će time i svoga prijatelja za njegovo sadanje odricanje dobro moći otštetiti. Usto progonio ga je đavolski šapat riječi Karmilhan još uvijek u njegovim snima. Ukratko, neko ludo iščekivanje i pohlepa nagnali su ga napokon do neke vrste ludila

tako, da je doista odlučio, da učini ono, što mu je žuti mužić svjetovao, iako je po staroj priči dobro znao, da se time predaje moći tmine.

Sve protivljenje Gašparovo bijaše uzaludno. Falke je postajao sve žešćim, što ga je on više molio, i nije htio da odustane od svoje očajne nakane, a taj dobri, slabi čovjek napokon pristane, da ga prati i da mu pomogne izvesti njegovu namjeru. Srca obojice stegnula su se od bola, kad su ovili uže oko rogova lijepe krave, svoje posljednje imovine, koju su još kao tele imali u kući te su se uvijek žacali, da je prodadu, jer im srce ne bi moglo podnijeti, da je vide u tuđim rukama. Ali zao duh, koji je sad zagospodovao Vilmom, ugušio je u njem sve dobre osjećaje, a Gašpar nije znao usprotiviti mu se ni u čemu. Bijaše u mjesecu rujnu, a dugačke noći duge škotske zime bijahu započele. Noćni oblaci teško su se valjali ispred oštra večernjeg vjetra i gomilali su se kao sante leda u Maelstromu,* duboka sjena ispunjala je provajlije između brda i vlažnih tresetišta, a tmurna korita rijeka sjala su crno i strašno kao paklenski virovi. Falke išao je naprijed, a Strumpf ga je slijedio, pun užasa nad svojom vlastitom smionošću, a suze napunile bi njegove teške oči, kadgod bi pogledao siromašnu životinju, koja je tako puna pouzdanja i besvijesno išla u svoju skoru smrt, koja će je zateći od ruke, što joj je dosad pružala hranu. S velikom mukom prispjeli su u usku močvarnu dolinu, koja je mjestimice bila obrasla mahovinom i vrijesom i zasijana velikim kamenjem te je ležala opkoljena divljim gorskim lancem, koji se gubio u sivoj magli i kamo je noga ljudska rijetko kad zalutala. Oni su se po labavu tlu približili jednom velikom kamenu, koji je stajao u sredini i s kojega se u zrak uzvinuo krještavim uzvikom jedan orao. Jadna krava zaviče muklo, kao da prepoznaje strahote mjesta i sudbinu, koja je čeka. Gašpar se okrene, da otre suze, koje su mu naglo tekle. On je gledao dolje, kroz otvor između pećina, po kojima su

* Opasna virovita morska struja.

došli gore, odakle se čuo udaljen šum mora, a zatim gore, prema gorskim vrhovima, na koje se sleglo crno oblačje, iz kojega se od časa do časa razbirala mukla grmljavina. Kad se opet ogledao za Vilmom, bio je ovaj svezao siromašnu kravu za kamen i upravo je uzdignutom sjekirom htio zaklati dobru životinju.

Premda je bio odlučio, da se podvrgne volji svoga prijatelja, ipak nije toga mogao podnijeti. Sklopljenih ruku baci se na koljena: »Za ime božje, Vilm Falke!« poviče očajnim glasom, poštedi sebe, poštedi kravu! Poštedi sebe i mene! Čuvaj dušu svoju! — Čuvaj život svoj! A želiš li tako iskušavati Boga, pričekaj do sutra ujutro te žrtvuj radije drugu kakovu životinju, a ne našu dragu kravu!«

»Gašpare, jesi li lud?!« zaviče Vilm kao luđak, držeći još uvijek sjekiru uzdignutu u zraku. »Zar da poštedim kravu te poginem od gladi?«

»Ti ne ćeš poginuti od gladi,« odvrati Gašpar odlučno. »Dok ja imam zdrave ruke, ne ćeš umrijeti od gladi. Ja ću od jutra do mraka raditi za te. Samo nemoj da uništiš spas svoje duše i ostavi mi na životu siromašnu životinju!«

»Onda uzmi sjekiru pa mi raskoli glavu!« poviče Falke očajnim glasom; »ja se ne mičem s ovoga mjesta, dok ne dobijem, što tražim. — Možeš li ti blago s Karmilhana za me dignuti? Mogu li tvoje ruke zaraditi više nego što nam je potrebno za najbijedniji život? — Ali one mogu da završe moju bijedu — dođi i daj da ja budem žrtvom!«

»Vilme, ubij kravu, ubij mene! Nije mi ni do čega stalo, nego samo do spasa tvoje duše. Ah! ta to je žrtvenik Pikta,* a žrtva, koju ćeš prinijeti, pripada mraku.«

»Ja ne znam ništa o tome,« usklikne Falke divlje se smijući kao čovjek, koji ne će da zna ni za što, što bi ga moglo odvratiti od njegovih nakana. »Gašpare, ti si lud, te činiš i mene ludim — ali evo,«

* Pikti bijahu poganski prastanovnici otoka.

nastavi te baci sjekiru od sebe i uzme s kamena nož, kao da će se njime ubiti, »evo ti krave mjesto mene!«

Gašpar se časkom stvori kraj njega, istrgne mu ubojito oružje iz ruke, pograbi sjekiru, zavitla je visoko nad glavom i spusti je takovom silom na glavu mile životinje, da se bez trzaja srušila mrtva pred noge svome gospodaru.

Bljesak praćen grmljavinom slijedio je ovaj nagli čin, a Falke zurio je u svoga prijatelja tako, kaošto bi se čudio muškarac djetetu, koje bi se usudilo učiniti ono, što se on sâm ne usuđuje. Činilo se, da Strumpfa nije zastrašila ni grmljavina, niti ga je smelo uporno čuđenje njegova prijatelja, on se bez riječi baci nad kravu i počne da joj skida kožu. Kad se Vilm malo oporavio, stane mu pomagati pri tom poslu, ali s tako vidljivom nevoljom, kao što je prije čeznuo da vidi izvršenu žrtvu. Zato vrijeme toga posla navukla se oluja, gromovi su glasno tutnjili u gorama, a strašne strijele vijugale su se oko kamena i po mahovini provajlije, dok je vjetar, koji se još nije popeo do ove visine, ispunjao doline i obalu divljim urlikanjem. A kad je koža napokon bila skinuta, bila su oba ribara već do kože prokisnula. Oni raširе kožu po tlima te Gašpar zavije u nju Vilma, sveže čvrsto, kako mu je on naložio. Tek onda, kad je to bilo gotovo, prekine siromah čovjek dugo ćutanje, zapita ga drhtavim glasom: »Mogu li još što za te učiniti, Vilme?«

»Ništa više,« odvrati ovaj, »zbogom!«

»Zbogom,« odvrati Gašpar, neka bude Bog s tobom i neka ti oprosti, kao što ti ja praštam!«

To bijahu posljednje riječi, koje je Vilm od njega čuo. U slijedećem ga je času bilo već nestalo u mraku, koji je postajao sve veći. U isti čas provali jedna od najstrašnijih oluja, koju je Vilm ikad čuo. Ona započne bljeskom, koji je pokazao Vilmu ne samo bregove i klisure u njegovoj neposrednoj blizini, nego i dolinu ispod njega, sa zapjenjenim morem i klisurnim otocima, razbacanima po uvali iz-

među kojih mu se pričini da vidi pojavu čudnovata, velika broda bez jarbola, kojega je za čas opet nestalo u najcrnijoj tmini. Grmljavina je postajala sve zaglušnijom; s bregova strovali se mnogo komada otkinutih pećina, koje su ga gotovo ubili. Kiša se spusti takovom silom, da je u jednom času poplavila usku močvarnu dolinu, visokom bujicom, koja se doskora uzdignula do Vilmovih ramena. Srećom ga je Gašpar bio položio gornjim dijelom tijela na jednu uzvisinu, jer bi se inače morao bio utopiti. Voda je sve više rasla i što više se Vilm naprezao, da se iskopa iz svoga opasnog položaja, to je koža tješnje uza nj prianjala. Uzalud dozivao je Gašpara; Gašpar bijaše već daleko. Nije se usuđivao, da u svojoj nevolji zazove Boga, a kad je htio da zazove sile, kojih se moći bio predao, pograbi ga strava.

Već mu je prodirala voda u uši, već mu je ticala rub usnica. »Bože, ja sam propao!« poviče dok mu se mlaz vode prelio niz lice — ali u isti čas dopre do njegovih ušiju slaba jeka kao od bliska vodopada i odmah su mu usta opet bila otkrivena. Bujica si je prodrla put kroz kamenje. I budući da je u isto vrijeme kiša malo popustila i duboka se tmina nebeska malo raščistila, popustio je malo i njegov očaj i činilo se, da mu se vraća tračak nade. Pa iako se osjećao nemoćnim kao iza smrtne borbe i živo želio, da se oslobodi svoga ropstva, ipak nije još bila postignuta svrha njegove očajne čežnje, a čim je nestalo pogibelji za život, vratila se opet u njegovo srce lakomost sa svim svojim furijama. Uvjeren, da mora u svom položaju ustrajati, da postigne svoj cilj, bio je miran te zapadne od studeni i umora u čvrst san.

Spavao je otprilike dva sata, kad ga probudi iz njegove sretne zaboravi hladan vjetar, koji mu je prešao preko lica i kao neki šum od valova, koji se približaju. Nebo se ponovo smračilo. Blijesak, kao onaj, koji je doveo prvu oluju, rasvijetli još jednom kraj i njemu se opet pričini, da je vidio strani brod, koji je, kako mu se činilo, sad visio na visoku valu

tik pred Stenfolskom klisurom i rušio se naglo u bezdan. On je još uvijek zurio u priviđenje, jer je more bilo osvijetljeno od neprestana bljeskanja, kad se najednom iz doline uzdigne brdo vode i takovom se snagom sruši o njegovu pećinu, da mu je nestalo svijesti. Kad je opet došao k sebi, oluja se bila razvukla i nebo bijaše vedro. Ali blisikanje trajalo je još neprestano. On je ležao upravo na podnožju gora, koje su okružavale ovu dolinu, i osjećao se tako skršenim ,da se jedva mogao micati. On začuje sve tiše šum mora i uz taj šum svečanu glazbu kao crkveni pijev. Ti su glasovi bili ispočetka tako slabi, da ih je držao obmanom. Ali čuli su se neprestano iznova i to sve jasnije i bliže, a napokon mu se pričini, da može razabrati u tom melodiju jednoga psalma, koji je prošloga ljeta bio čuo na palubi jednog holandeskog ribarskog broda.

Napokon stao je pače razlikovati i glasove, i činilo mu se, da razbire pače i riječi one pjesme. Glasovi bili su sad u dolini, a kad se s mukom dogurao do jednog kamena, na koji položi glavu, opazi doista povorku ljudskih likova, kojima su odijela bila promočena vodom. Sad su bili tik do njega, a pjesma zamukne. Na čelu povorke bilo je više glazbenika, onda nekoliko mornara, a iza njih išao je velik, jak čovjek u starinskoj odjeći, bogato ukrašenoj zlatom, s mačem o boku i dugačkom, debelom španskom trskom sa zlatnim dugmetima u ruci. Njemu s lijeva išao je mladi crnac, koji je svome gospodaru od časa do časa pružao dugačku lulu, iz koje bi on potegnuo nekoliko svečanih dimova i onda stupao dalje. On se uspravan kao svijeća ustavi pred Vilmom, a njemu sa strane postave se ostali, ne tako sjajno obučeni ljudi, koji su svi imali u rukama lule, koje nisu bile tako skupocjene kao ona, koja se pružala debelom čovjeku. Iza njih pojave se druga lica, među njima i nekoliko žena, od kojih su neke držale u naručju ili vodile za ruku djecu, sve u skupocjenoj, ali stranoj nekoj odjeći. Skupina holandeskih mornara zaključivala je povorku, a

svaki od njih imao je usta puna duhana, a između zubi virila im je smeđa lulica, iz koje su tiho pušili.

Ribar gledao je sa stravom tu čudnu skupštinu. Ali ono, što se ovdje nadao vidjeti, nije mu dalo da klone. Dugo su tako oko njega stajali, a dim njihovih lula dizao se nad njih kao oblak, kroz koji su prosjajivale zvijezde. Krug se oko Vilma sve više stješnjavao, pušenje postajalo je sve žešće, a sve gušći oblak koji se iz ustiju i lula dizao. Falke bijaše hrabar i smion čovjek. On je bio pripravan na nešto osobito — ali kad je vidio, da se ovo nepojmljivo mnoštvo sve više oko njega skuplja, kao da ga hoće svojom težinom da uguši, nestane mu snage, debele kapi znoja iskoče mu načelo i mislio je, da će od straha umrijeti. Ali promislite tek njegov strah, kad je nenadano skrenuo očima i tik uza svoju glavu opazio gdje sjedi žuti čovječac ukočen i uspravan, kako ga je prvi put bio ugledao, samo što je sada, kao da se ruga čitavoj skupini, i on držao u ustima lulu. U smrtnome strahu, koji ga je sada spopao, usklikne okrenut prema glavnome licu: »U ime onoga, čemu služite, tko ste? Što tražite od mene?« Visoki čovjek otpuhne tri dima, svečanije nego ikada, pruži onda lulu svome slugi i odgovori mu grozno hladno: »Ja sam Aldret Franjo van der Sweder, zapovjednik broda Karmilhana iz Amsterdama, koji je na povratku iz Batavije na ovoj obali propao sa svime, što je bilo na njem. To su moji časnici, ovo moji putnici, a to moji hrabri mornari, koji su se svi sa mnom potopili. Zašto si nas dozvao iz naših dubokih stanova u moru? Zašto si smeo naš mir?«

»Htio bih da znam, gdje leži blago s Karmilhana.«

»Na dnu mora.«

»Gdje?«

»U Stenfolskoj spilji.«

»Kako ga mogu dobiti?«

»Guska roni u mulj za sleđem; nije li blago Karmilhana isto toliko vrijedno?«

»Koliko ću od toga ja dobiti?«

»Više, nego što ćeš potrošiti.« Žuti se čovječac naceri, a čitava se skupina nasmije glasno. »Jesi li svršio?« pitao je kapetan dalje.

»Jesam. Ostani zdravo!«

»Budi zdravo, dok se opet vidimo, »odvrati Holandez i pođe, glazbenici stupe opet na čelo povorke, i čitava se povorka udalji u istom redu, kako je došla i s istim onim svečanim pjevanjem, koje se u daljini sve tiše i nejasnije bivalo, dok se iza nekog vremena nije sasvim izgubilo u šumu mora. Sad napregne Vilm posljednju svoju snagu, da se oslobodi iz zamke, i napokon mu uspije, da oslobodi jednu ruku, kojom je odriješio užeta, koja su ga zamatala, a napokon se sasvim odmota iz kože. Nije se ni ogledao, nego je pohrlio svojoj kolibici i našao Gašpara Strumpfa kako bez svijesti leži na tlima. S mukom ga opet prizove k svijesti, a dobri čovjek zaplače od radosti, kad je opet ugledao kraj sebe svog prijatelja iz mladosti, za kojega je mislio, da je propao. Ali te sretne zrake brzo opet nestane, kad je od njega saznao, kako očajnu stvar hoće opet sad da poduzme.

»Volio bih, da se srušim u pakao, nego da i dalje gledam ove gole zidove i tu bijedu. — Ideš li sa mnom ili ne — ja idem.« S tim riječima pograbi Vilm zublju, kresivo i uže te otrči od kuće. Gašpar trčao je za njim, što je brže mogao i nađe ga, kako već stoji na klisuri, pod kojom se onomadne sklonio od oluje i kako je već spreman, da se na užetu spusti u crnu, šumnu provajliju. Kad uvidi, da sve njegovo nastojanje ne pomaže ništa tome ludom čovjeku, spremi se da ga slijedi. Ali Falke mu zapovjedi da ostane i drži uže. Groznim naporom, za koji mu je samo slijepa pohlepa mogla dati snage i jakosti spusti se Falke u spilju i napokon stane na jednu izbočenu klisuru, ispod koje su se valovi, crni obrubljeni pjenom šumeći rušili.

On je pohlepno gledao naokolo i napokon opazi, kako se nešto upravo ispod njega u vodi sja. On po-

loži zublju na zemlju, skoči dolje i zgrabi nešto teško, što iznese i gore. Bijaše to zlatan kovčežić pun zlatnika. On najavi svome drugu, što je našao, ali nikako nije htio da posluša njegovo zaklinjanje, da se zadovolji time i opet se popne gore. Falke je mislio, da je to tek prvi plod njegovih dugih napora. On se opet spusti dolje — iz mora zaori glasan smijeh i Vilm Falke nikad se više ne pojavi.

Gašpar pođe kući sam, ali kao sasvim drugi čovjek. Neobično uzrujanje, koje je pretrpjela njegova slaba glava i njegovo osjetljivo srce, pomutilo mu je pamet. Puštao je, da sve oko njega propadne te je danju i noću zureći bez misli preda se, lutao naokolo, a svi su ga njegovi pređašnji znanci žalili i uklanjali mu se. Jedan je ribar navodno za jedne olujne noći među ljudima s Karmilhana na obali prepoznao Vilma Falka, a te iste noći nestalo je i Gašpara Strumpfa.

Tražili su ga posvud, ali nigdje nijesu mu mogli ni traga naći. Priča se, da ga se često zajedno s Vilmom vidjelo među ljudima s čarobnog broda, koji se odsad u određeno vrijeme javljao kod Stenfolske spilje.